

Ziliole, avtor pa ga podaja kot svoje poročilo). Psevdoobjektivni govor je preskok iz epičnega pripovedovanja v dramatično doživljanje, ko da slišimo osebo govoriti. Pri Bevku je nebroj takih primerov. Dramatični element so tudi mnogoštevilni monologi in dialogi, v vse večji meri ko v starejši povesti. Prej je pisatelj pripovedoval fantaziji poslušalcev, nova impresionistična tehnika pa hoče vse predočevati za oči kot na odru. Poleg tega je starejši roman povedal, kdo govori, tu pa je treba večkrat šele ugibati ime govoreče osebe. Oseba ostane v poltemi, le njen doživljaj izstopa. To je sicer visoka kultura pripovedovanja, a je nekoliko utrudljivo za bralca, zato se najnovejši čas od dramskega uprizarjanja zopet vrača k stari epični tehniki.

»Človek proti človeku« je roman iz dobe začenjajočega se individualizma in strank, katere konec smo morda doživeli s svetovno vojno. Pisatelj je razvil v njem vso svojo silo in ustvaril v svojem slogu dovršeno delo.

Dr. J. Šilc.

**Franc Bevk: Ubogi zlodej.** Gorizia 1937. Unione editoriale Goriziana. Tipografia Consorziale Trieste. Strani 170.

Snovna vsebina povesti je zajeta iz goriškega življenja in kar najbolj preprosta. Ubog kočar ne najde več doma svoje žene in hčerke, ko se vrne iz gozda. Od soseda zve, da so ženo v njegovi odsotnosti odpeljali v norišnico v Benetke, hčerko pa dali nekemu sosedu v rejo. Žena je bila res nekoliko omejena, pravi vzrok je pa bila pohlepnost nekega drugega soseda, ki je hotel kot varuh dobiti oblast nad revno kočarjevo posestjo. Ta brezsrčnost kočarja tako razsrdi in zmede, da krivcu zažge gozd. Vtaknejo ga v trimesečni zapor. Ko se vrne, najde ženo spet doma, a zakonski mir je uničen, ker je tujina ženo predrugčila in ji vdahnila željo po gosposčini. Res kmalu postane žrtev gosposkega zapeljivca, ki pa mora pobegniti v mesto pred kočarjevo jezo. Ženo pa zdaj navda tako sovraštvo do moža, da res zbesni in ga v spanju ubije.

Povest je ponatis iz Doma in sveta 1934/35, a pisatelj jo je skrbno popravil, dodal v sredi novo trinajsto poglavje in konec. Dasi je vsebina v bistvu ostala ista, je vendar iz popravkov in dodatkov opaziti nekoliko zmernejšo stilistično voljo. Prej je hotela biti povest le izrez iz življenja, ki naj se samo razlaga, zdaj je pisec čutil potrebo, da ta izrez dopolni in pojasni usodo oseb, kar je bilo prej prepuščeno bralčevi domišljiji. Spoznanje neke osebe, ki bi drugače morda ostalo samo osebno in stališčno mnenje (18. pogl., str. 105), je zdaj podal na koncu kot lastno izjavo, ki gre od prejšnje naključnosti v jasnejšo zakonitost življenja: »Človek je lahko srečen tudi v svoji bedi. Gorje nastane, kadar tuja roka samovoljno poseže v njegovo usodo.« Tuja roka je premodro pokroviteljstvo občinske oblasti, za katero se skriva le pohlepnost sosedov. Bevkovo življenjsko gledanje izvira iz nazora, da je sedanji človek osamljen individualist, ki ga ne bodo obudile v skupnost onemoglo kričeče teorije o občestvu, ker so v bistvu le nasilje nad krščansko človeško naravo. Njegov človek se odpira le občestvu ljubezni, ki pa je že zdavnaj zadušeno v egoizmu. Tudi človek proti človeku pozna le individuum in maso, ne pa človeške skupnosti. (Masa je le

pomnožen individuum, ne pa skupnost.) Svojo pisateljsko nalogo je videl sprva le v odkrivanju življenjskega naključja, zdaj skuša že ugotavljati življenjske cilje. Zato mu tudi v stilu postaja važna oblika, ne golo pred-očevanje življenjskih trenutkov. Prej je delal take stavke: Ustavil se pri Pologarju. Če potrebujejo hlapca? (DS 1934, str. 256). Okleščke je metal v stran. Za drva. (Tam, str. 147.) Pogledal je pod sé. Gozd, ki je pokrival breg med senošetjo in potokom. (Tam, str. 147.) V ponatisu pa: Ustavil se je pri Pologarju in vprašal, ako potrebujejo hlapca. (18) Okleščke je metal v stran, da jih v jeseni zdrobi za drva (7). Pogledal je podse, na gozd, ki je pokrival breg med senošetjo in potokom (7). Prejšnji fragmentarni stavki in goli posnetki življenjskih trenutkov so zdaj vezani v enotno stavčno misel. V fragmentarnih stavkih je bilo več čustva, ker je treba več dopol-njevati, v popolnem stavku je več smisla za umetniško pripovedno obliko.

Ali osnovne poteze impresionistične povesti so ostale. Pisatelj ne pri-poveduje dogajanja, ampak kako ga osebe doživljajo. Realist bi začel z dogodkom, tu pa pripoveduje, kako oseba dogodek zve in kaj se v njej godi. Zunanjega dejanja je prav malo, toliko več pa v notranjosti oseb.

V tesno doživljanje je pasivno razmerje do sveta, ki ga vnaša tudi v umetniško oblikovanje. Pasiven je pisatelj, ker se objektivno poročanje vedno vdaja doživljenemu ali psevdoobjektivnemu govoru. N. pr.: »Dračje je valil na spodnji rob senošeti. (Objektivno.) Tam je nekoč rasla trava, a jo je zadušila goščava bližnjega gozda. Jeseni bo zakuril kres in prekopal tisto zemljo. (Psevdoobjektivno, ker si to misli oseba.) Pasivnost je osnovni značaj glavnih oseb. Lukež je človek, ki »ne zna usekati z jezikom ne uda-riti s pestjo«. Tako se razvije v njem »bolestna občutljivost« za vtise, da pobegne od »ljudi brez duše« kakor Cankarjev vagabund (10). Njegova občutljivost je tolika, da ga od opoja trenutka prevzema omotica in živi bolj v sanjah ko v resnici (18), šele delo ga iztrezni iz omame (88).

Pasivnost je tudi v slogu. Naš in drugi glagolski jeziki so ustvarjeni za aktivno doživljanje, gledamo aktivno stran naših občutij, ki so odziv naše volje, zato pravimo navadno: mislim, nasmejal se je, pojdem, pobesil je roke. Impresionizem pa gleda neko skrivnostno voljo v nas, ki jo morem le trpno sprejemati, zato pravi Bevk: pride mi misel, obšla ga je misel (40), misel se ga je dotaknila (71), noga bo stopila (87), roke so mu obvisle ob telesu (78). Odtod tudi obilje brezosebnih glagolov: Imelo ga je (56), v srcu mu je pelo (49), mrzlo ga je zgrabilo za srce (71), šlo ji je na smeh (91). Brezosebni glagoli so izraz naše pasivnosti, razgibane od skrivnostnega sveta zunaj nas ali v nas, do katerega smo brez moči, moremo ga le vdano spre-jemati. To nenavadno izražanje hoče gledati stvari v njihovi življenjski skrivnosti, dostopni le čustvu. Knjiga je polna poetične lepote. Dr. J. Šilc.

Francè Bevk: *I fuochi di S. Giovanni*. Versione e prefazione di Umberto Urbani. Edizioni — Le lingue estere — Milano. 1937.

L. 1927 je izdala Književna družina »Luč« v Trstu Bevkovo povest »Kresna noč«, ki je bil nje povod tale: Pod Pečmi (pač gorovje blizu Cerknega, kjer je B. doma?) leži planina Jalovnik in ondi sta dve skali